

Täysistunto

Tiistai 30.5.2017 klo 14.01—18.07

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Opetushallituksesta annetun lain ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 31/2017 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 4/2017 vp

Toinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

17.33 **Jukka Gustafsson sd:** Arvoisa puhemies! Meillä on käsillä hallituksen esitys ja sivistysvaliokunnan mietintö. Tässä esityksessähän ehdotetaan muutettavaksi Opetushallituksesta annettua lakia ja Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annettua lakia. Esityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön kirjanpitoyksikköön kuuluvat Kansallinen koulutuksen arviointikeskus ja ylioppilastutkintolautakunnan kanslia siirrettäisiin Opetushallituksen erillisyyksiköiksi.

Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys sai sivistysvaliokunnassa poikkeuksellisen kriittisen käsittelyn. Tämä esitetty uudistus toi esiin eräitä vakavia periaatteellisia kysymyksiä arviointikeskuksen ja ylioppilastutkintolautakunnan itsenäisyydestä ja toiminnan riippumattomuudesta osana emoviraston toimivaa Opetushallitusta, joka puolestaan vastaa muun muassa toimialansa vaikuttavuudesta ja kehittämistoimista. En muista pitkän parlamentaarisen urani aikana toista kertaa, että valiokunnan mietintöön on kirjattu toista sivua esityksen saamaa kritiikkiä — siis otsikon "Esityksen saamaa kritiikkiä" alla on merkittävä määrä asiantuntijalausunnoista kaivettua kritiikkiä. Sitaatteja:

"Asiantuntijalausunnoissa on esitetty muun muassa, että toteutuessaan esitys tarkoittaa kansallisen koulutuksen arviointijärjestelmän palautumista siihen epätydyttävään tilaan, jossa se oli ennen nykyisen Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen perustamista. Näin ollen se työ, jota suomalaisen koulutuksen arviointijärjestelmän kehittämiseksi on viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana tehty, pelätään valuvan hukkaan. Esitetyn muutoksen myötä suomalaisen koulutuksen arvioinnin riippumattomuus jälleen vakavasti kyseenalaistuu, jolloin myös arvioinnin tulosten koulutuspoliittinen arvo ja vaikuttavuus heikkenevät ratkaisevasti." — Huomatkaa: en lue nyt poliittisen opposition vastalauseetta vaan sivistysvaliokunnan virallista mietintöä. Se jatkuu:

"Lausunnon mukaan keskeisin arviointitoiminnan kritiikki kohdistui ennen nykyisen arviointikeskuksen perustamista oppimistulosten arvioinnin puolueettomuuteen ja luotettavuuteen. Julkaistujen tulosten uskottavuus saatettiin toistuvasti kyseenalaiseksi sillä perus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 60/2017 vp

teella, että sama organisaatio, joka uudistuksia toteutti, myös arvioi niiden onnistuneisuutta. Lausunnossa ennakoidaan, että esimerkiksi peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmauudistusten sekä ammatillisen koulutuksen reformin vaikutusten arvioinneissa aiempi kritiikki nousee jälleen esiin, jos arvioija ja arvioitava ovat hallituksen esityksen mukaisesti osa samaa organisaatiota."

Otetaan vielä yksi sitaatti: "Esitetty uudistus asemoi jälleen myös korkeakoulujen arvioinnin kiinteäksi osaksi kansallista opetushallintoa, josta arviointikeskuksen perustamisella nimenomaan pyrittiin eroon. Lausunnon mukaan riski on suuri, että tästä syystä suomalaisen arviointiasiantuntemuksen arvo kansainvälisessä kontekstissa heikkenee olennaisesti."

Arvoisa puhemies! Näitä olisi vielä toinen mokoma. Haluan kuitenkin vielä erikseen nostaa esille sen, miten myöskin ylioppilastutkintolautakunnan asemaa ollaan tässä yhteydessä muuttamassa. Sekin on saanut erittäin rajun kritiikin kohdalleen. Sivistysvaliokunta sitten tämän armottoman kritiikin jälkeen, kun valiokunta itse arvioi, että tästä ei välttämättä hyvää seuraa, päätyi esittämään lausumaa, että tämän muutoksen vaikutuksia sitten arvioidaan lausuman mukaisesti kahden vuoden päästä.

Arvoisa puhemies! Tarkistan, oliko tässä 5 minuuttia vai 10? [Puhemies: 10 minuuttia.] — Joo, näin olin ajatellut.

Arvoisa puhemies! Menenpä sitten tähän sosiaalidemokraattien ja opposition yhteiseen vastalauseeseen. Emme siis todellakaan senkään valossa, mitä äsken luin, hyväksy Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen, lyhenteenä Karvi, ja ylioppilastutkintolautakunnan kanslian siirtämistä Opetushallituksen erillisyyksiköiksi. Arviointikeskuksen toimintamalli on ollut tehokas ja arvostettu, eikä ole osoitettu perustetta muuttaa sen rakennetta. Yhteistyö koulutuksen eri tasoilla sen järjestäjien ja toteuttajien kanssa on ollut tietojemme mukaan rakentavaa ja kehittävää. Mielestämme itsenäistä ja riippumatonta koulutuksen arviointitoimintaa ei saa vaarantaa, eikä sen suhteen tule ottaa mitään riskejä.

Lakiesitystä valmistellut työryhmä kokoontui vain neljä kertaa. Lakiesityksessä ja sen perusteluissa ei ole riittävästi huomioitu riippumattoman koulutuksen arviointitoiminnan tarpeita ja vaatimuksia. Lakiesityksessä esitetään Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen aseman muuttamista nykyisestä itsenäisestä virastosta Opetushallituksen erillisyyksiköksi. Koulutuksen kansallinen ja kansainvälinen uskottavuus edellyttäisi, ettei arviointitoiminnan riippumattomuutta voida kyseenalaistaa. Lakiesitys estää toteutuessaan riippumattoman, uskottavan ja luotettavan koulutuksen ulkopuolisen arvioinnin kansallisesti.

Koulutuksen arviointineuvoston korkeakoulujaoston puheenjohtaja professori Jouni Välijärvi totesi kirjallisessa lausunnossaan sivistysvaliokunnalle, kuinka esitetty uudistus asemoi myös korkeakoulujen arvioinnin kiinteäksi osaksi kansallista opetushallintoa, josta Karvin perustamisella nimenomaan pyrittiin eroon. Riski on suuri, että suomalaisen arviointiasiantuntemuksen arvo kansainvälisessä kontekstissa heikkenee olennaisesti. Karvin aseman muuttamista on perusteltu alun perin myös näin saavutettavilla taloudellisilla säästöillä sekä hallinnon tehostumisella. Ei esityksen perusteluissa eikä asiantuntijakuulemisessa kuitenkaan pystytty laskelmilla osoittamaan mitään todellisia säästöjä syntyvän.

Hallituksen esitys sisältää useita heikennyksiä myös ylioppilastutkintolautakunnan riippumattomuuteen ja siten sen erityiseen asemaan suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Esityksessä, siis hallituksen esityksessä, ei ole ymmärretty lautakunnan työn luonnetta, jossa kansliaa esimerkiksi ei voida nähdä pelkkänä tukipalveluja lautakunnille tuottavana yksikkönä, vaan kumpikin on täysin riippuvainen toisistaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 60/2017 vp

Ylioppilastutkinto on suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ainutlaatuinen, koska se on ainoa yleissivistävän koulutuksen osa, jossa ulkopuolinen taho arvioi kaikkia tutkintoon osallistujia samoilla kriteereillä. Ylioppilastutkintolautakunta on omassa lausunnossaan sivistysvaliokunnalle tuonut julki selkeästi, millä tavalla hallituksen esitys heikentäisi ylioppilastutkintolautakunnan riippumattomuutta ja erityisasemaa koulutusjärjestelmässä. Esitys tarkoittaa, että hallintoviranomaisella olisi sellaista toimivaltaa, että riippumaton tehtävienhoito ei olisi enää mahdollista.

Arvoisa puhemies! Edellä todetun, lausutun perusteella esitän, että lakiehdotukset hylätään vastalauseemme mukaisesti.

17.43 Mats Löfström r: Värderade fru talman! Studentexamen har en oavhängig ställning inom det finländska undervisningssystemet och leds, organiseras och verkställs av studentexamensnämnden. Det här förslaget om att flytta över Nationella centret för utbildningsutvärdering och studentexamensnämndens kansli till fristående enheter vid Utbildningsstyrelsen riskerar dock att försvaga utbildningsutvärderingens oberoende status i Finland. Vi kan inte tumma på nämndens oberoende ställning då studentexamensnämndens oavhängighet är viktigare än de strukturella förändringar man vill uppnå genom förslaget. Det vore därför bättre om det Nationella centret för utbildningsutvärdering och studentexamensnämndens kansli skulle stanna kvar under undervisnings- och kulturministeriets bokföringsenhet.

Till sist vill jag även tillägga att Ålands landskapsregering inte har hörts under lagberedningen trots att studentexamen på Åland sköts av studentexamensnämnden. Det har inte heller varit möjligt för Åland att följa med lagstiftningsprocessen eftersom utkastet till proposition aldrig översattes till svenska. När ärenden berör landskapet på det här sättet borde landskapsregeringens utlåtande alltid inhämtas under beredningen och propositionen och lagförslag och utkast finnas tillgängliga på svenska.

17.46 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Heti aluksi kannatan edustaja Gustafssonin tekemiä esityksiä. Kuuntelin tarkasti tätä puheenvuoroa, ja sivistysvaliokunta on varmasti tehnyt hyvää työtä, ja kyllä nämä huolet tuntuivat todellisilta. Siinä mielessä on syytä kyllä tässä asiassa vastalause jättää.

Kaiken kaikkiaan, jos uudistus koskien tätä koulutuksen arviointijärjestelmää asiantuntijoiden ja koko valiokunnan tekstien näkövinkkelistä johtaa hyvin kriittisin sanakääntein siihen, että tämän järjestelmän itsenäisyys ja riippumattomuus vaarantuu, niin silloin tietenkin on aika vakava paikka kaiken kaikkiaan. Myös, jos ei mitään todellisia säästöjä ole havaittavissa, ihmettelenpä, miksi tällaiseen kaiken kaikkiaan on ryhdytty.

Ymmärsin myös, että on hyvin tarpeellinen tämä lausuma ylioppilastutkintolautakuntien aseman suhteen. Tässäkin suhteessa valiokunta on tehnyt hyvää työtä.

Haluaisin, puhemies, ihan tässä puheenvuorossa nostaa yhden asian, joka hieman liittyy tähän tematiikkaan eli tulevaan ylioppilaskokeiden uudistamiseen. Siellähän on ollut työryhmä, jonka työ on nyt lausunnolla. Olen saanut huolestuneita terveisiä ihan hiljan muun muassa äidinkielen opettajilta, jotka pelkäävät, että tämän uudistuksen myötä kirjoituksissa äidinkielen asemaa tulitaisiin muuttamaan niin, että nykyisen 2 päivän ja 6 tunnin sijaan tulisi 1 päivä ja 4 tuntia. Tietenkin ymmärsin, että vielä ministeriö ei ole lopullisia päätöksiä tehnyt vaan näitä asioita nyt pohditaan. Halusin tässä yhteydessä tämän huolen välittää ja tuoda esiin, koska minusta se kuulostaa vähän näin maallikkonäkökulmastakin hieman

Pöytäkirjan asiakohta PTK 60/2017 vp

hankalalta, koska kuitenkin nuoren ihmisen ja lapsen lukutaito ja kaiken sen edistäminen ja ylipäättään äidinkieli sinänsä on hyvin tärkeä, joten halusin tässä yhteydessä myös tämän huolen esiin tuoda.

17.48 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Löfströmiä perehtyneisyydestä tähän käsillä olevaan asiaan. Kiinnitän myöskin huomiota siihen kritiikkiin, jota edustaja esitti, ettei ollut käännetty ruotsin kielelle eikä Ahvenanmaan maakuntahallinto ollut päässyt lausumaan asiasta. Kun tähän nyt yhdistetään se kritiikki, joka itse tähän sivistysvaliokunnan mietintöön oli kirjattu, josta vain hyvin pienen osan halusin puheenvuorossani tuoda esille, niin tämä nyt ei edusta opetus- ja kulttuuriministeriönkään taholta ihan sitten sitä parasta lainsäädännön valmistelua. En tietysti entisenä opetusministerinä lähde tässä nyt moittimaan, kun en tunne taustoja, mutta tässä nyt perusteluja sille, minkä takia olisi turvallisinta hylätä tämä hallituksen esitys.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely keskeytettiin.